

CVIČENÍ 5. – Finanční trhy a veřejné rozpočty (K 25 a K12)

Opakování: Jak se vypočte míra nezaměstnanosti? Jmenujte příčiny nezaměstnanosti. Jak můžeme měřit nerovnost v důchodech? Jakých hodnot nabývá Giniho koeficient?

Úspory, investice a finanční systém

Co jsou to úspory a co investice? Jakou roli v ekonomice hraje finanční systém? Jak si představujete problémy ve finančním systému?

- **finanční trhy vs. finanční zprostředkovatelé**

Jak můžete získat kapitál pro firmu? Jak se liší získávání kapitálu v USA/GB a v kontinentální Evropě?

- **obligace vs. akcie**

Jaký je rozdíl mezi obligacemi a akciemi? Uvažuje nad vývojem akciového trhu – příloha 1.

- **vzájemné fondy, diverzifikace rizika, portfolio**

Jakou roli plní vzájemné fondy? Jaký vztah mají k riziku? Proč se vytváří portfolia?

Základní identity

Napište vztah pro výpočet HDP výdajovou metodou. Jak se vztah mění, pokud jde o otevřenou nebo uzavřenou ekonomiku?

$$S = Y - C - G$$

Definujte národní S? Jaký je vztah S a I? Kdo v ek. spoří a kdo investuje? Kdo zajišťuje přeměnu?

Veřejné finance

- **státní rozpočet vs. veřejné finance:**

Jaký je rozdíl mezi státním rozpočtem a veřejnými financemi? Co je rozpočet orgánu místní správy? Jsou výdaje municipalit vládními výdaji? Jaké jsou v ČR státní podniky?

Příjmy a výdaje

- **daně**

- **daň z příjmu; platby sociálního pojištění; daně uvalené na spotřebu**

Definujte daně. Jak se v ČR člení rozpočtové příjmy – viz příloha č.2? Jaké jsou váhy jednotlivých složek? Jaká je sazba daně z příjmu v ČR u fyzických a právnických osob? Je příspěvek na sociální zabezpečení daň? Kdo je plátcem? Kdo je to plátcem daně? Kdo je to daňový poplatník? Na co jsou v ČR uvaleny spotřební daně? Jaká je výše DPH? Jak se obecně liší příjmy rozpočtu v USA a ČR?

- **transfery; výdaje na nákup výrobků a služeb; mandatorní výdaje**

Jaká je struktura českých vládních výdajů – viz příloha č.3? Jaké jsou v ČR transferové platby? Uveďte příklady státních nákupů? Uveďte příklady mandatorních výdajů. Proč je jejich velikost důležitá? Jak se liší míra přerozdělování mezi zeměmi? Co je den daňové svobody?

- **náklady mrtvé váhy; administrativní břemeno**

Jaké vznikají náklady mrtvé váhy ve spojitosti s daněmi? Jaký mají vliv na efektivitu? Spočítejte následující příklad:

Příklad č.1 náklady mrtvé váhy

Honza, Míra a Zdeněk mají rádi pivo. Honza si půllitr cení na 20 Kč, Míra na 22 Kč a Zdeněk na 24 Kč. Cena piva je 18 Kč. Jaký je přebytek spotřebitele?

a) Vláda zavede daň 3 Kč na půllitr a cena se zvedne na 21 Kč. Jak se změní situace? Jaký je přebytek spotřebitele? Jaké jsou vládní příjmy? A jaké jsou náklady mrtvé váhy?

b) Vláda zavede daň 2 Kč na půllitr a cena se zvedne na 20 Kč. Jak se změní situace? Jaký je přebytek spotřebitele? Jaké jsou vládní příjmy? A jaké jsou náklady mrtvé váhy?

c) Situace a) a b) řešte graficky.

Uveďte příklady vzniku administrativního břemene? Proč jsou administrativní náklady negativní, když vytváří pracovní místa? Jaké mají administrativní náklady negativní dopady na konkrétní podnik?

- **daňové systémy – paušální daně, proporcionální, regresivní, progresivní**

- **princip užitku; princip schopnosti platit – vertikální a horizontální spravedlnost**

Definujte jednotlivé daňové systémy. Spočítejte následující příklad:

Příklad č. 2 – progresivní zdanění

Daňové sazby jsou následující:

z příjmu v Kč	daňová sazba
do 25 000	15 %
od 25 001 do 35 000	20 %
od 35 001 do 50 000	35 %
od 50 001 do 80 000	45 %
nad 80 001	60 %

Doplňte následující tabulku:

Poplatník	Příjem v Kč	Zaplacená daň	Mezní daňová sazba	Průměrná daňová sazba
Monika	26 000			
Ondra	34 000			
Tomáš	47 000			
Petr	82 000			

Definujte principy užitku a schopnosti platit. Co je vertikální a co horizontální spravedlnost? Co považujete osobně za spravedlivé?

• daňový dopad

Uvažujte dopad zavedení nové daně na chování subjektů. Jak se projeví náklady mrtvé váhy?

Rovnováha veřejných rozpočtů/státního rozpočtu

Jakých hodnot může nabývat státní rozpočet? Jaký je současný stav v ČR?

$$S = (Y - T - C) + (T - G)$$

Jak interpretujete uváděný vztah, kde T = příjmy státní pokladny vybrané od domácností minus transferové platby? Jak v tomto kontextu zapíšete deficit státního rozpočtu? Spočítejte příklad:

Příklad č. 3

Předpokládejme uzavřenou ekonomiku s HDP 12 000. Daně jsou 3 500, spotřeba 7 500, vládní nákupy 2 000 a transferové platby 1 000. Jaké jsou soukromé úspory, vládní úspory a národní úspory?

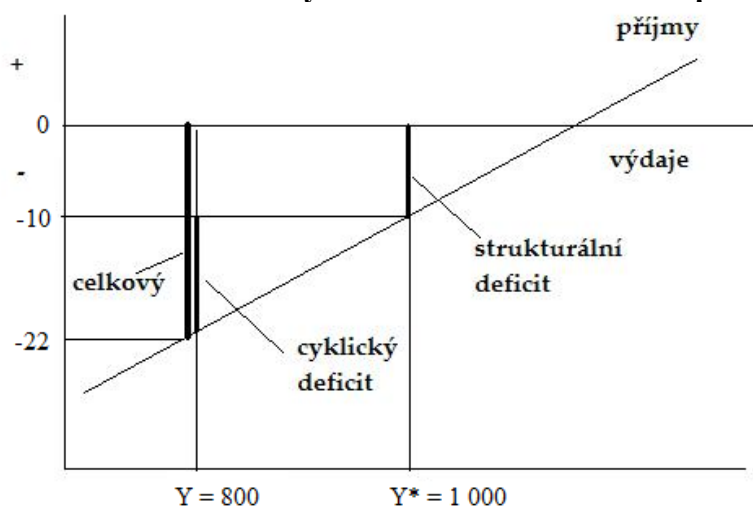
Model: celkový deficit = strukturální + cyklický

• **strukturální rozpočet** - vztah příjmů a výdajů, pokud by ekonomika fungovala na úrovni potenciálního produktu (Y^*)

• **cyklický rozpočet** - dopad hospodářského cyklu

Vysvětlete cyklický a strukturální deficit. Vysvětlete kanály jak v recesi vzniká deficit. Zakreslete situaci strukturálního přebytku a celkového deficitu podle modelu strukturálního a cyklického salda vládního rozpočtu. Interpretujte graf strukturálního deficitu pro ČR – příloha č.5. Jak můžeme změnit strukturální deficit?

Model strukturálního a cyklického salda vládního rozpočtu

BOX: Co je to Fiskální kompakt a jak souvisí se strukturálním deficitem. Jak dodržují země vázané Fiskálním kompaktem jeho pravidla?

- opakovaný deficit ⇒ **státní dluh**

Uvažujte grafy v příloze č.6 v souvislosti s přílohou č.4.

Trh zapůjčitelných fondů

- **nabídka a poptávka zapůjčitelných fondů, vytěšňovací efekt (crowding out efekt)**

Zakreslete trh zapůjčitelných fondů. Zakreslete situaci, kdy stát stimuluje tvorbu úspor. Uvedte konkrétní nástroje, jak stát podporuje investice. Zakreslete situaci, kdy stát podporuje investice. Jaké dopady bude mít tato skutečnost na trh? Jak se na trhu projeví deficit vládního rozpočtu? Jak se na trhu projeví přebytek vládního rozpočtu? Co je tzv. efekt vytěšnění? Jak se na vaší hypotéce projeví nárůst státního zadlužení? Uvažujte přílohu č.7.

Ricardovská (ricardiánská) ekvivalence

Jak se má projevit ricardovská ekvivalence v situaci rozpočtového deficitu?

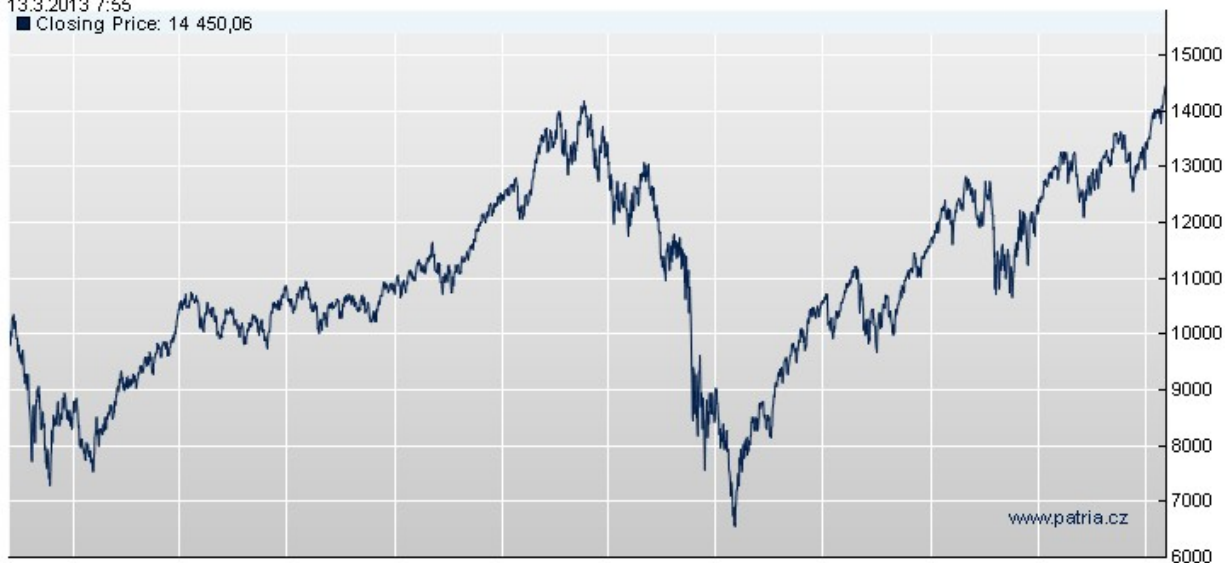
Přílohy

Příloha č.1 Vývoj burzy v USA

Titul - Dow Jones Industrial Average Index

13.3.2013 7:55

■ Closing Price: 14 450,06

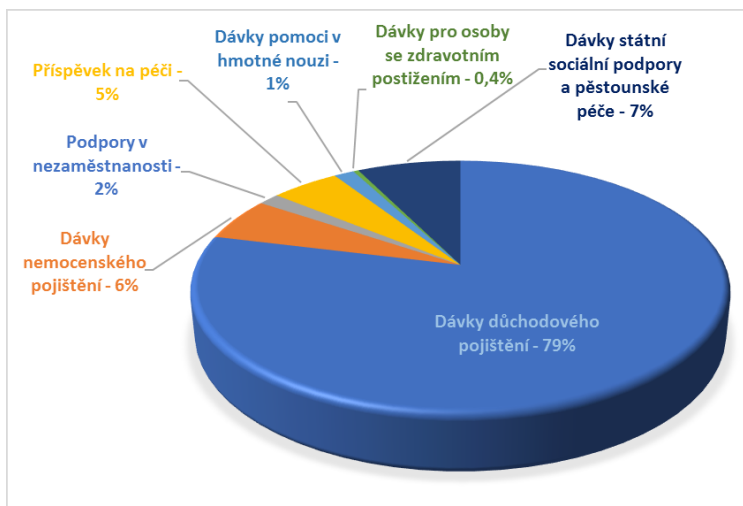
Příloha č.2: Celkové veřejné výdaje a příjmy, rok 2017, sektor veřejné správy S.13, ekonomická klasifikace, zdroj: ČNB

	mil. Kč	podíl (%)	HDP (%)		mil. Kč	podíl (%)	HDP (%)
Celkové příjmy	2 042 466	100	40,4	Celkové výdaje	1 961 845	100	38,8
1. Celkové běžné příjmy	2 012 292	98,5	39,8	1. Celkové běžné výdaje	1 761 848	89,8	34,9
1.1. Přímé daně	389 878	19,1	7,7	1.1. Běžné transfery	966 891	49,3	19,1
z toho: DPPO	174 357	8,5	3,4	1.1.1. Sociální platby	751 043	38,3	14,9
z toho: DPFO	204 045	10,0	4,0	z toho: penze	370 629	18,9	7,3
1.2. Nepřímé daně	629 368	30,8	12,5	z toho: příspě. k nezaměstnanosti	7 993	0,4	0,2
z toho: ekologické daně	28 409	1,4	0,6	1.1.2. Placené dotace	111 248	5,7	2,2
z toho: DPH	387 537	19,0	7,7	1.1.3. Ostatní běžné transfery	104 600	5,3	2,1
1.3. Sociální příspěvky	759 552	37,2	15,0	1.2. Placené úroky	37 805	1,9	0,7
z toho: příspě. zaměstnavatelé	488 473	23,9	9,7	1.3. Náhrady zaměstnancům	461 952	23,5	9,1
z toho: příspě. zaměstnanci	269 885	13,2	5,3	z toho: soc. příspě. zaměstnavatelů	113 899	5,8	2,3
1.4. Ostatní běžné příjmy	69 705	3,4	1,4	z toho: mzdy a platy	346 859	17,7	6,9
z toho: přijaté úroky	5 168	0,3	0,1	1.4. Mezišpotřeba	295 200	15,0	5,8
1.5 Prodej produkce	163 789	8,0	3,2	2. Celkové kapitálové výdaje	199 997	10,2	4,0
2. Celkové kapitálové příjmy	30 174	1,5	0,6				

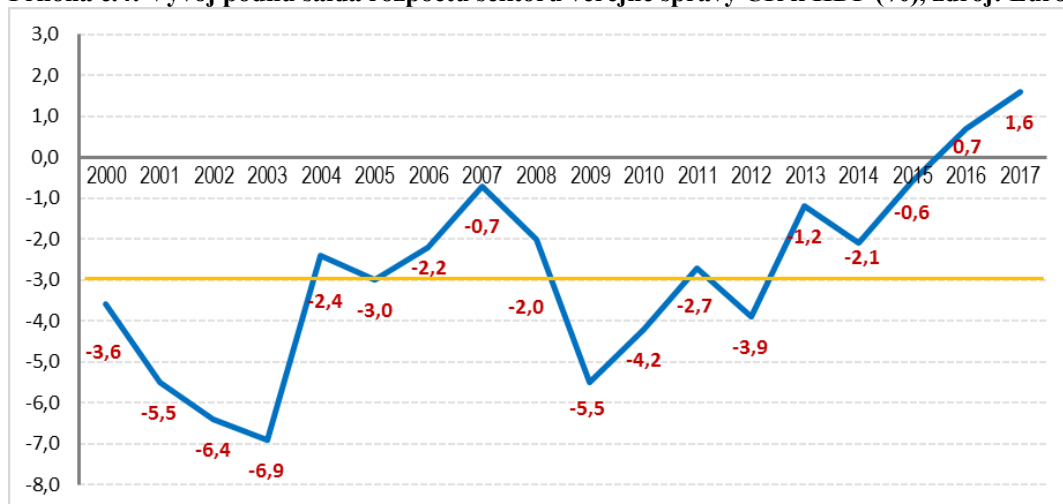
Příloha č.3.a: Výdaje veřejné správy a ústřední vlády ČR v roce 2016, funkční členění – COFOG, zdroj: Eurostat

Sektor	Veřejná správa	Ústřední vláda
Celkem v mil. Kč	1 880 670	1 389 745
Podíly dle COFOG	v %	v %
Všeobecná veřejná služby	10,6	11,0
Obrana	1,8	2,5
Veřejný pořádek a bezpečnost	4,4	5,3
Ekonomická oblast	15,0	14,8
Ochrana prostředí	1,9	0,5
Bydlení a občanská vybavenost	1,5	0,7
Zdravotnictví	18,9	10,7
Rekreace, kultura a náboženství	3,3	2,0
Vzdělávání	11,3	12,3
Sociální zabezpečení	31,2	40,3

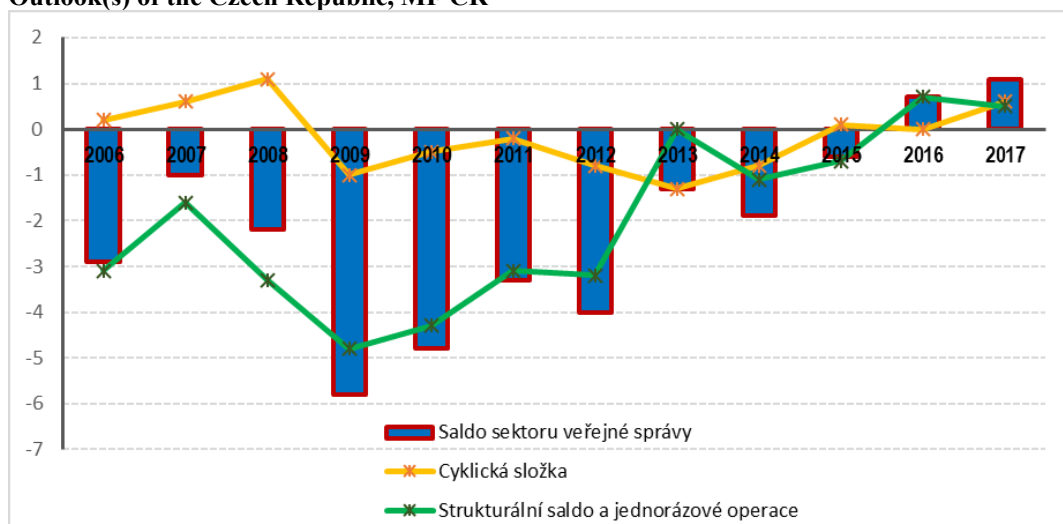
Příloha č.3.b: Struktura vyplacených sociálních trasferů („dávek“) ČR v roce 2017, Zdroj: MPSV ČR

Příloha č.4: Vývoj podílu salda rozpočtu sektoru veřejné správy ČR k HDP (%), zdroj: Eurostat

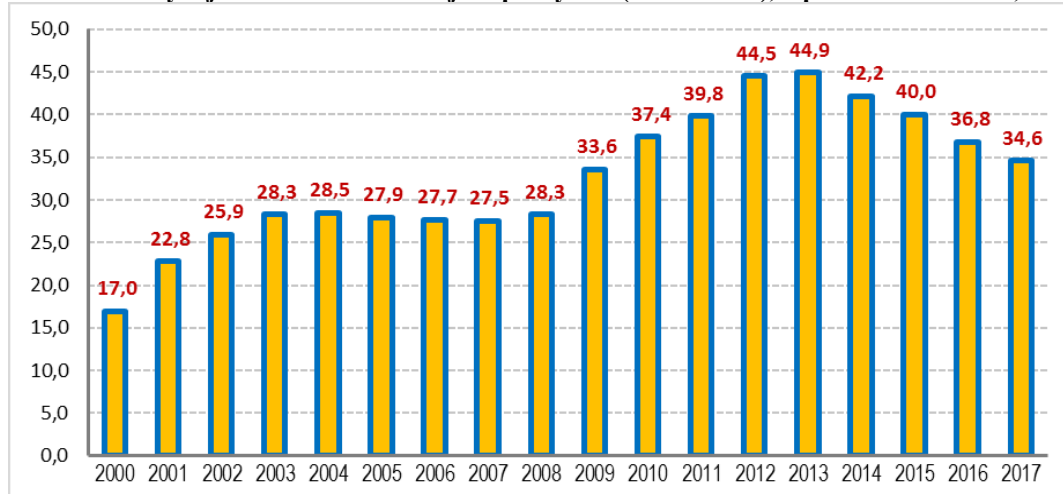

Příloha č.5: Odhady cyklického a cyklicky očištěného („strukturálního“) salda ČR, v % k HDP, zdroj: Fiscal Outlook(s) of the Czech Republic, MF ČR

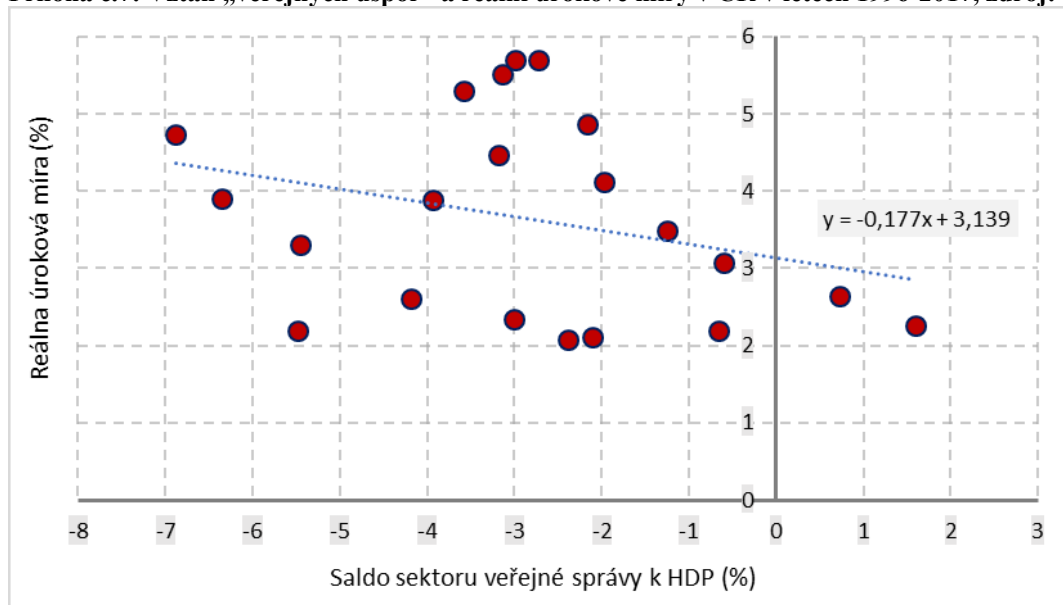

Pozn.: rozdílné hodnoty salda sektoru veřejné správy s přílohou 4 jsou zaviněny odlišnou metodikou vykazování, rok 2017 je odhadem MF ČR, metodika dekompozice: MF ČR.

Příloha č.6: Vývoj hrubého dluhu veřejné správy ČR (vládní dluh), v procentech k HDP, zdroj: Eurostat

Příloha č.7: Vztah „veřejných úspor“ a reální úrokové míry v ČR v letech 1996-2017, zdroj: OECD, World Bank

Pozn.: rok 2010 v grafu chybí (odlehle pozorování).